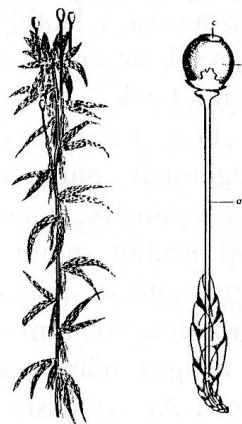

A Mohos-lápja

A Mohos-lápja a Büdös–Csomád-hegycsoportban a Szent Anna-tó kráterperemétől észak-keleti irányban 775 m távolságra található a Mohos lápos vulkáni kráterében. Ennek szintje pontosan 100 méterrel van magasabban, mint a Szent Anna-tó szintje (950 m). A székelyek Kukojzásnak is nevezik a gazdag áfonyatermés miatt (Áfonya = kukojza, kukojsza). Az oligotróf (felláp) mindenekelőtt a botanikusok számára érdekes. Simonkai Lajos neves botanikus 1892-ben megjelent *Havasvidékeink növényvilága* c. dolgozatában a Mohost a következőképpen jellemezte: „Széltében ingó mohhínár hálózata, tengerszemekkel és büdükkel tarkált havasalji láp. ... kelet felé zuhogó patak (Verespatak) ered és vájja a Lázárfalvának tartó völgyszöröst. Valóságos vízvár ez, hatalmas Sphagnum szőnyeggel bevonva, mely bármennyire inog, locsog és szőröcsög is talpunk alatt, mégis sokkal hatalmasabb, semhogy az ember testének súlyát el ne bírja.”

Nyárády Erasmus Gyula (1881–1966) kolozsvári botanikus, későbbi akadémikus, első ízben 1908-ban járt a Mohosnál, s tapasztalta a jégkorszaki relikturnövények jelenlétét. Ilyen az aprótermetű, kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*) és a hosszúkás levelű harmatfű (*Drosera obovata*). Ezeknek levelei olyanok, mintha harmatcseppek csillognának rajtuk. Ez

Tőzegmoha (*Sphagnum* sp.)

vonzza a kisebb rovarokat. A tentakulumok (tapogatók) ráborulnak az áldozatra, és enzimeket tartalmazó váladékot bocsátanak ki, amelyek lebontják a fehérjéket, és egyben felszívják a keletkezett aminosavakat, eljuttatva a levélbe és a növény többi részébe. Szintén jégkorszaki relikturnövények a tőzegáfonya (*Vaccinium oxycoccos* L.), a tőzegrozmaring (*Andromeda polifolia* L.), az álszittyó (*Scheuchzeria palustris* L.), a fürtös lizinka (*Lysimachia thyriflora*), a nádtippan (*Calmagrostis neglecta*).

A mohapárnákat sajátos növénytársulások népesítik be. Felül találjuk a csarabot (*Calluna vulgaris* (L.) Hull) és a szőrmohát (*Polytrichum strictum*). A lejtős oldalakat a tőzegmoha (*Sphagnum parvifolium*) és a vörös áfonya (*Vaccinium vitis-idaea* L.) alkotják. A párnácska vizes alsó részén megtaláljuk a már említett tőzegáfonyát és a tőzegrozmaringot. Jellegzetes és elterjedt növénye a lálnak a hüvelyes gyapjúsás (*Eriophorum vaginatum* L.). Erről írja Nyárády Erasmus Gyula, hogy „a Mohos egy roppant nagy gyapjúsásos mező ritkásan növekedő erdei fenyőkkel. ... Befele haladva egyre csenevészebb a fenyő, itt mohákból és áfonyafajokból összeálló dombocskák teszik változatossá a lálfelszint. ... Itt helyenként nyír-állomány is keveredik az erdei fenyő közé, ezeket tarkítják ritka fűz-, és fűnemű fajok.”

Pop Emil egyetemi professzor 1960-ban 17féle tőzegmohát mutatott ki a Mohosban. A próbafúrások bebizonyították, hogy a tőzegesedés a kráter fenekén 12 000 évvel ezelőtt indult meg. A jégkorszaki relikturnövények megmaradását lehetővé tette az 1000 m feletti sajátos mikroklíma 800 mm-es évi csapadékmennyiséggel és 7–8°C-os évi átlagos hőmérséklettel. Mindez hűvös, páradús levegőt biztosít. Az egymásra rakódott moharétegek vastagsága 10,5 m.

Ezt a csodálatos, relikturnövényeket tartalmazó hegyi-lápot veszélyezteti az emberi beavatkozás. Már 1908-ban a csíklázárfalviak létesítettek egy csatornarendszert, melynek célja a lál lecsapolása és legelővé való átalakítása volt. Ezzel egyidőben kezdtek irtani a lál fás növényzetét. Így a lál sokat veszített tudományos értékéből; sok növényfaj eltűnt a múlt században leírtak közül. Minden igyekezet ellenére sem vált a lál legelővé. A Verespatak hátravágódása – melyben állandóan víz csordogál – veszélyezteti az egész lápot.

Jókai Mór *Bálványosvár* c. regényében a következőket írja a Mohosról:

„Ez a halál országa valóban ... Az ember teste végigborzad, mikor ezt a tájat először meglátja. ... Sással, szittyóval benőtt zsombékok, mintha ezernyi sírhalom volna, egy rakáson, rőt színű bozót, verhenyes növénygubanc, amiknek a neveit sem ismeri az ember, köztük egy-egy lucfenyő; egy göcsörtös árva nyírfa, aztán megint haragoszöld növénycsoportok, roppant zsurlók, páfrányok, amiken a boszorkányliszt terem, bársonynak látszó halmok kövér mohából. ... S azon az elijesztő pázsiton alul az ismeretlen mélység. Aki ebbe a süppedő ingoványba beletéved, ember, bölény vagy medve, az sosem jön ki belőle többé. ... Mikor aztán a Mohost körülkerülve, a hegytetőre felkapaszkodunk, s onnan tekintünk rá vissza, akkor meg már egy csábítóan varázsló tündérország áll előttünk. A Mohos lapály száz meg száz gömbölyű tengerszemmel van behintve, olyanok azok, mintha ablakai volnának egy föld alatti világnak, valamennyi beszegve a vízi tők fehér tulipánjaival és széles leveleivel. Mikor az alkony nap visszátükröződik rajtuk, olyan mintha aranytányérok volnának abroszra rakva.”